

63 . Sălicea | Comuna: Ciurila | Județ: Cluj | Punct: Vârfu Penii | Anul: 2022**Anul:** 2022**Cod RAN:** 57289.05**Perioade:** Protoistorie, Evul Mediu**Epoci:** La Tène târziu, Evul Mediu, Epoca medievală mijlocie**Tipuri sit:** amenajare/construcție**Autori:** Dinu Bereteu, Andreea Drăgan, Ștefan Vasilache**Instituții:** Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca**Nr. autorizatie:** 93**Data autorizatiei:** 2022-03-18**Raport de cercetare arheologică de la Sălicea, com. Ciurila, jud. Cluj, Punct: „Vârfu Penii”****Raport**

Situl arheologic de la Sălicea – „Vârfu Penii” este situat la nord-est de localitatea Sălicea, la limita dintre teritoriul acesteia și cel al municipiului Cluj-Napoca, la extremitatea nordică a crestei „Peana”, mărginită la est de Pârâul Penii, iar la vest de DJ 107R, respectiv „Râtu Penii”. Situl se află pe teritoriul ambelor localități, însă aparține într-o proporție mai mare localității Sălicea. Fortificația dacică din acest punct a fost identificată în primăvara anului 2009, nefiind cunoscută anterior. Fortificația este una de tip promontoriu barat, platoul fortificat fiind protejat de două șanțuri de apărare, situate pe șaua îngustă dinspre sudul platoului (Fig. 1). Primul șanț de apărare, cel de sub buza platoului, este de dimensiuni considerabil mai mari, atât ca adâncime, cât și ca deschidere, față de cel de al doilea șanț, aflat la cca 17 m spre sud. Șaua de acces se află la un nivel mai jos decât cel al platoului, astfel că nu a fost ridicat și un val de pământ pe marginea platoului, dar putem presupune existența unei palisade, cel puțin în această parte. Un posibil al treilea șanț de apărare a fost identificat la cca 150 m spre sud de al doilea șanț, în punctul din care șaua începe să se lățească înspre sud. Platoul fortificat se prezintă etajat, pe două niveluri, cel superior situându-se în partea de nord. În apropierea platoului se află mai multe terase cu aspect parțial antropic, însă nu cunoaștem deocamdată extinderea reală a locuirii în afara spațiului fortificat. Starea de conservare a sitului este una relativ bună, cu excepția unor zone de pe platou, afectate în cel de-al Doilea Război Mondial. Până acum nu au mai fost efectuate cercetări arheologice în cetatea dacică de la Sălicea, campania de cercetare din anul 2022 fiind prima desfășurată în cadrul sitului. Obiectivele principale ale primei campanii arheologice au fost acelea de a stabili stratigrafia sitului pe platoul fortificat și de a identifica eventuale complexe de locuire. Deși era prevăzută o cercetare mai amplă pentru prima campanie de săpătură, pe baza forței de muncă disponibile a fost investigată o singură suprafață, de 4 x 4 m, denumită Sp I/2022. Aceasta a fost trasată în zona centrală a platoului (pe nivelul său inferior), în dreptul lățimii maxime a acestuia, latura estică a suprafeței cercetate urmând axul lung al platoului, astfel încât orientarea suprafeței nu corespunde punctelor cardinale, fiind determinată de orientarea platoului; prin urmare, orientarea N-S a suprafeței cercetate prezintă o deviație de cca 20° spre E. Pe de altă parte, la poziționarea și dimensionarea unității de cercetare s-a ținut cont și de posibilitățile oferite de spațiile mai largi fără arbori, având în vedere că situl arheologic se află pe suprafața unei rezervații naturale, parte a sitului Natura 2000 Făgetul Clujului – Valea Morii (ROSCI0074), cercetarea arheologică realizându-se și cu acordul Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate (nr. 262/STCJ/06.05.2022). Suprafața solului în cadrul Sp I/2022 nu este una plană, ci ușor înclinată înspre sud, nivelul cel mai ridicat atingându-se în colțul de N-E, iar cel mai scăzut în cel de S-V, diferența de nivel dintre cele două puncte fiind de cca 30 cm, aceasta fiind determinată de configurația stâncii native (ce urcă din acest punct spre nivelul superior al platoului). În stratul vegetal, afânat, de culoare brună-închis, au fost descoperite, în poziție secundară (antrenate de o rețea densă de rădăcini), relativ numeroase fragmente ceramice dacice, fragmente de chirpici cu amprente de pari și nuiiele, precum și un cuțit de fier de mici dimensiuni, cu lama ușor curbată (Pl. I/3). De asemenea, în partea inferioară a stratului

vegetal, cu precădere în apropierea profilului vestic, au fost descoperite și câteva fragmente ceramice medievale (datele cu probabilitate în sec. XIII – XIV). Acestea din urmă documentează o locuire medievală (necunoscută anterior, pe baza cercetărilor de suprafață) de foarte scurtă durată pe platou, relevantă nu doar de numărul foarte mic al fragmentelor ceramice descoperite, ci și prin faptul că locuirea respectivă nu a format un strat de cultură (cel puțin pe nivelul inferior al platoului; totuși, nu ar fi exclus ca locuirea medievală să aibă o corespondență stratigrafică pe nivelul superior al platoului). Locuirea medievală a avut probabil un caracter de refugiu (posibil fugari din Cluj), fiind evident că locul respectiv nu a fost ales întâmplător, ci tocmai datorită posibilităților de apărare, oferite atât de configurația dealului, cât și de existența elementelor de fortificație din a doua epocă a fierului. Nu credem că există o intervenție medievală asupra elementelor de fortificație dacice, însă rămâne ca acest aspect să fie stabilit cu certitudine în campania de cercetare din anul 2023. Stratigrafia este una relativ simplă (Fig. 2-3). Sub stratul vegetal urmează un strat de cultură dacic, consistent, cu o grosime variabilă în cadrul unității de cercetare, de 35-42 cm, format dintr-un sol de culoare cenușie, compact, afectat pe alocuri de galerii de rozătoare. În acest strat au fost descoperite numeroase fragmente ceramice dacice, lucrate cu mâna și la roată, fragmente de chirpici cu amprente de pari și nuiete, câteva fragmente calcinate de oase de animale, iar în imediata apropiere a profilului vestic, la o adâncime cuprinsă între 25-50 cm (față de secvența respectivă a profilului vestic), a fost descoperită o râșniță dacică rotativă (Fig. 4), întreagă (meta și catillus), în poziție funcțională (cu catillus-ul alunecat câțiva cm spre sud, iar meta ușor înclinată spre vest), cu diametrul pietrelor de 32 cm (Pl. I/5). Așa cum indică și situația stratigrafică, nivelul pe care a fost descoperită râșnița constituie un nivel de călcare (chiar dacă râșnița a fost așezată în antichitate pe un soclu de lemn, ulterior putrezit). Râșnița provine, foarte probabil (nu au fost efectuate deocamdată analize petrografice), din atelierele de la Ciceu-Corabia. De asemenea, pe același nivel, în colțul sud-vestic, a fost descoperit un fragment dintr-o piatră pentru ascuțit (sau șlefuit), fină și extrem de dură, de dimensiuni relativ mari, probabil de forma unui paralelipiped dreptunghic (Pl. I/2). Ambele laturi perpendiculare ale fragmentului prezintă urme de utilizare îndelungată, care a determinat o ușoară adâncire a suprafețelor respective. Fiind de dimensiuni mari, și având o greutate considerabilă, credem că este vorba de o cutie specială, fixă, care a fost utilizată, cel mai probabil, într-un atelier, situat undeva în apropiere, pe nivelul inferior al platoului. Mai mult, în același carou și la aceeași adâncime au fost descoperite și două gresii plate, dar friabile și cu o textură grunjoasă. Sub acest ultim nivel de locuire dacică se află un alt strat de cultură, cu o grosime mai redusă decât cea a stratului superior, variabilă în cadrul suprafeței cercetate, de 14-26 cm, format dintr-un sol de culoare brună, mai afânat decât în stratul superior și afectat dens de galeriile de rozătoare. Între cele două straturi nu s-a format o interfață intermediară, vizibilă stratigrafic, care să indice un eventual hiatus de locuire. Stratul conține fragmente ceramice dacice, lucrate cu mâna și la roată, fragmente de chirpici cu amprente de pari și nuiete, fragmente de oase calcinate de animale, dar și mici bucăți de cărbune. Singura piesă întreagă descoperită în acest strat, chiar sub meta râșniței, este o fusaiolă bitronconică (Pl. I/1). Nici în acest nivel nu au fost identificate complexe de locuire. Acest prim nivel de locuire a fost probabil nivelat în vederea amenajării locuirii din ultima fază. Urmează stratigrafic un strat nisipos, afânat, cu o grosime variabilă, de culoare gălbui-cenușie, vălurit, format din mai multe straturi aluvionare, delimitate de interfețe brune-ruginii. Acest strat conține o rețea densă de galerii de rozătoare, în care au fost antrenate fragmente ceramice și de chirpici, aflate în poziție secundară; prin urmare, stratul în sine poate fi considerat steril din punct de vedere arheologic. Acesta suprapune solul gălbui-roșiatic, lutos, compact, cu pietriș în compoziție, streril arheologic, care îmbracă stânca locală, și care conține și lentile de lut curat, alb sau gălbui. Materialele descoperite nu permit o încadrare cronologică mai precisă a locuirii dacice, ci doar una largă (sec. I a. Chr. – I p. Chr.). În suprafața cercetată nu s-au constatat urme evidente de distrugere (incendiere), fiind de presupus că cetatea dacică a fost părăsită pașnic, cel mai probabil la începutul sec. II p. Chr. Pe panta sudică a platoului (la vest de șanțul mare), a fost descoperită la suprafață, în poziție secundară, o spatulă de bronz, de mici dimensiuni (7,5 cm), întreagă (Pl. I/4). Piesa prezintă urme de rulare, patina fiind deteriorată parțial pe toate suprafețele (locul de descoperire fiind chiar pe traseul frecventat de drumeți și bicicliști), dar fără să fie modificată forma piesei. Având în vedere poziția de descoperire a piesei, aceasta nu putea proveni din spălarea umpluturii șanțului, ci doar de pe platou. Instrumentul medical este de tip spatulă-sondă (spathomela). Piesa este una de import, dar nu putem exclude posibilitatea prezenței unui medic din lumea greco-romană (împreună cu instrumentarul său medical) în cetatea dacică de la Sălicea. Materialele arheologice descoperite

se păstrează în Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

Informații suplimentare online

[Raportul 6930 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://mapserver.cimec.ro)
